

הספקטרום האוטיסטי ודילמת הצו הראשון

הורים רבים לילדים על הספקטרום פונים אלינו עם התלבטות לגבי ערוץ השירות הנכון עבור בנם/ בתם¹. בחלק מהמקרים הדילמה דומה – הילדים המאובחנים על הספקטרום האוטיסטי בתפקוד גבוה, משתלבים בכיתה רגילה ומצליחים בלימודיהם. כעת קיבלו זימון לצו ראשון. מה עושים? הילדים רוצים להתגייס לצה"ל גיוס רגיל כמו חבריהם לכיתה וההורים בדילמה – הם הסתדרו היטב בבי"ס. מדוע שלא יצליחו להשתלב גם בשירות צבאי? **הדילמה המרכזית של הורים רבים היא האם נכון להתגייס במסגרת שירות צבאי "רגיל", או שנכון יותר לבקש פטור משירות ולהתגייס כמתנדב.**

להבנתנו ומניסיונו שירות צבאי רגיל מתוקף חוק שירות חובה אינו המתכונת המיטבית לשירות צבאי של חיילים על הספקטרום האוטיסטי, גם אלה שהם ברמת תפקוד גבוהה מאד.

ראשית, חשוב להבין שבחלק משמעותי מהמקרים, גם אם המועמד מבקש להתגייס גיוס רגיל, גורמי בריאות הנפש הצבאיים (ברה"ן) ייקבעו כי אינו כשיר לגיוס ויתנו פטור ובכך "יחסכו" את הדילמה.

ישנם שני פרופילים אפשריים למלש"בים על הספקטרום, שייקבע לגביהם שהם כשירים לשירות חובה: 45 ו-64. **פרופיל 45** מאפשר שירות צבאי רגיל אך מונע שירות בכ-80% מהמקצועות הצבאיים, כך שלרוב, מגוון התפקידים אינו ממצה את יכולות המלש"ב. יחד עם זאת הוא פותח אופציה להקלות מסויימות בתנאי שירות כמו שירות קרוב לבית, בכפוף להחלטות של גורמי ברה"ן.

פרופיל 64, שנוסף בעדכון ספר הפרופילים בנובמבר 2020, מאפשר למועמדים להתמין לכל המקצועות הצבאיים למעט לחימה והדרכה פיקודית. פרופיל זה מיועד לבעלי תפקוד גבוה מאד, ללא תחלואה נלווית (או תחלואה נלווית מתונה מטופלת וברמיסיה מלאה). השיבוץ לכלל התפקידים יהיה בהתאם לנתוני האיכות (קב"א ודפ"ר) ומבדקי התאמה מקצועיים הנערכים למלש"בים ללא התאמות מיוחדות למועמדים על הספקטרום. חיילים על הספקטרום שיגויסו בפרופיל זה יעברו מסלול הכשרה צבאי רגיל בן מספר חודשים של טירונות והכשרה בסיסית, בתנאי בסיס סגור, כולל נשיאת נשק ותורנויות שמירה וישובצו גם לשירות בבסיסים סגורים רחוק מהבית.

חשוב להבין שבמידה ונקבע שהמועמד כשיר לשירות, לא תהיה לו ולמשפחתו אפשרות להשפיע על הפרופיל

שייקבע. כמו כל חייל, ייתכן שישבוץ לתפקיד שאינו מעוניין בו ויצטרך לשרת בו.

גם היחידה הקולטת לא בוחרת את החיילים שישובצו אליה, ובמקרה כזה ייתכנו חוסר הבנה וחוסר סבלנות מצד מפקדים וחיילים המשרתים ביחידה לקשיים שמתעוררים אצל החייל ואשר נובעים מהיותו על הספקטרום.

בשני הפרופילים של שירות חובה, המפקדים לא יקבלו מידע מגורמי צה"ל על היותם של החיילים על הספקטרום, ובשלב זה לא קיימת אפשרות לתמיכות או לזווית לחיילים ו/או למפקדיהם.

¹ מטעמי נוחות המסמך מנוסח בלשון זכר אך מתייחס לכלל המגדרים.

ההמלצה שלנו למועמדים על הספקטרום, המעוניינים לשרת בצה"ל, היא לבחון לעומק וביסודיות את כל האפשרויות המשמעותיות והסיכונים. להבנתנו ומניסיונו לאורך השנים, לאור האתגרים המיוחדים והסביבה המורכבת המאפיינים את השירות הצבאי, גם אלו שבתפקוד גבוה מאד, שלמדו במסגרת תיכון רגיל ללא כל ליווי, יידרשו במהלך שירותם הצבאי לליווי ותמיכה. **בראייתנו, למעט מקרים חריגים מאד, יהיה נכון לבקש פטור מגיוס ולהגיש בקשה להתנדבות על מנת להשתבץ בצורה מותאמת ולקבל ליווי לחייל ולמפקדיו לאורך כל תקופת השירות.**

במידה ושוקלים את מסלולי שירות החובה, אנו ממליצים לפעול באופן מדורג ובשלב הראשון לשלב את המועמד במכינה קדם צבאית רגילה (ללא ליווי) ולראות את יכולת ההתאמה למסגרת. כל מסלולי השירות בהתנדבות, וכל התוכניות המיועדות לספקטרום האוטיסטי – מתאימים יותר למועמדים על הספקטרום, ומאפשרים להם מיצוי טוב של כישוריהם לצד מתן תמיכה והסברה למערכת הצבאית ולמפקדים באופן המאפשר יותר הבנה ויכולת התמודדות עם הקשיים הצפויים במהלך השירות. חשוב לדעת כי מגבלות ברה"ן המוטלות באופן ראשוני על כלל המתנדבים על הספקטרום האוטיסטי הינן: איסור לינה בבסיס ואיסור נשיאת נשק. עקב המגבלות הנ"ל והחשש מתנאי הלחץ שקיימים בקורסים הצבאיים, אין אפשרות יציאה לקורסי הכשרה צבאיים עם הגיוס. בכל מסלולי ההתנדבות מתקיימת פגישה יזומה של החייל עם קב"ן אחת ל-3 חודשים.

נכון להיום, ישנן מספר אפשרויות גיוס במסגרת התנדבות למועמדים על הספקטרום :

1. **גיוס מתנדבים "רגיל" דרך תחום מתנדבים במיטב** – מדובר במסלול הבסיסי שדרכו ניתן להגיש בקשת התנדבות. במסגרת מסלול זה, לאחר אישור ברה"ן, תחום מתנדבים מחפש שיבוץ מתאים. לאחר שהמועמד מתראיין ביחידה הוא יכול לקבל החלטה אם הוא מעוניין בתפקיד. גם המפקד הקולט יכול להחליט אם הוא מעוניין לקלוט את החייל אצלו, מה שמביא לכך שישנה נכונות מסויימת להתמודדות. במסלול זה אין ליווי שוטף של החייל המתנדב או של מפקדיו במהלך השירות, והשיבוץ הוא לתפקידים המבוססים על יכולותיו של המתנדב.

2. **תכנית "חיבורים" - תוכנית הכנה ושילוב יחידי (עמותת אפי - אספרגר ישראל)** - התוכנית כוללת קורס הכנה קבוצתי טרום צבאי. במהלך ההכנה מותאם לכל חניך תפקיד לפי כישוריו, תחומי העניין שלו, יכולותיו וצרכי הצבא. עם הגיוס מלווה כל חניך באופן פרטני בהיקף התואם לצרכיו. ליווי ניתן גם למפקדים ולסביבה הקולטת. במהלך השירות, ממשיכים חניכי התוכנית להיפגש למפגש קבוצתי לצורך עיבוד חוויות השירות. חיילי התוכנית משולבים במגוון יחידות ותפקידים ברחבי הארץ. [/https://www.hiburim-effie.org.il](https://www.hiburim-effie.org.il)

3. **תכנית "רואים רחוק" – הכנה לשירות, הכשרה מקצועית, שילוב וליווי ביחידות (מעבר לאופק (חל"צ) בשיתוף**

הקרית האקדמית אונו) – משתתפי התכנית משרתים במקצועות נדרשים בצה"ל ובשוק האזרחי, בהם מאפייני הספקטרום מהווים יתרון, כמו פענוח תצלומי אוויר, GIS, פיתוח תכנה, מידענות, אלקטרוניקה וטכנאי רשתות תקשורת. משתתפי התכנית עוברים קורס הכשרה טרום צבאי של כ-3 חודשים הכולל למידה של המקצוע הצבאי לצד למידת מיומנויות של כישורי חיים, מיומנויות עבודה והכנה לשירות הצבאי. בהמשך, המשתתפים מגיעים ליחידה בה הם מיועדים לשרת, לתקופת התנסות של כ-4 חודשים במתכונת אזרחית, על מנת שיוכלו להתנסות במסגרת העבודה, טרם גיוסם לצה"ל כמתנדבים. במהלך כל השירות מלווה צוות מקצועי של התכנית את משתתפי התכנית ביחידות ואת מפקדיהם. www.roim-rachok.org

4. **תכנית חיילים של עמותת אבני דרך** - התכנית מציעה ליווי אישי ותיווך בכל תהליכי החיול ובשירות עצמו, תוך ליווי החייל, משקיות הת"ש והמפקדים. התכנית כוללת ליווי פרטני ע"י מדריך ובמסגרתו נבנים יחד עם המשתתפים מתווה לעבודה אישית והיעדים אותם הם מבקשים להשיג במסגרת התהליך. מתקיימות פגישות ליווי ותיווך במסגרת הצבאית עם החייל והגורמים המעורבים. בנוסף מתאפשרת השתתפות בסדנאות, הכשרות ופעילויות חברתיות. www.avneiderech.org.il/programs/soldiers

5. **תוכנית לשילוב בצה"ל-עמותת גוונים** - תוכנית לשילוב יחידני המציעה הכנה קבוצתית ואישית לשירות, ליווי תהליכי המיון, הקליטה והשיבוץ בצה"ל וליווי החניכים ומפקדיהם במהלך השירות הצבאי בבסיסים ויחידות שונות ברחבי הארץ. התוכנית מיועדת לצעירים בעלי מוגבלויות שונות לרבות אוטיזם. ניתן ליצור קשר ב 9913*

כשמגיע צו ראשון – בכל מקרה, חשוב להעביר ללשכת הגיוס במייל אבחונים על היותו של המועמד על הספקטרום האוטיסטי ואישורים על הקלות בבחינות. במידה ומתקבל פטור, על מנת להגיש בקשת התנדבות, ניתן לפנות למיטב ולהעביר את המסמכים המבוקשים על ידם, או לפנות לאיש הקשר באחת התכניות.

עם כל המוטיבציה שיש לצעירים ולהורים לגיוס לצה"ל, ישנם מקרים בהם השירות הצבאי, אפילו במסגרת התנדבות בתכנית הכוללת ליווי, אינו המסגרת המתאימה. כמו כן, ישנם מקרים בהם גורמי בריאות הנפש לא יאשרו כלל את ההתנדבות לצה"ל. ישנן **חלופות מצויינות וראויות** במסגרת תכניות של שירות לאומי, ונכון לבחון תכניות אלו כחלופה לשירות צבאי או כשלב הכנה להתנדבות לצה"ל.

ליאורה סלעי וטל ורדי – מנהלים משותפים של תכנית "רואים רחוק"
מור אלון – מנהלת תכנית "חיבורים"